

Nr 61

Av herr Nyman m. fl., *angående utländska arbetstagares anpassningsproblem.*

(Lika lydande med motion nr 72 i Andra kammaren)

Det finns i Sverige omkring en kvarts miljon mantalsskrivna utlänningar och bland dem ett antal naturaliserade medborgare. I årtionden har vi haft en nettoinvandring på i medeltal 10 000 om året. Av dem som utvandrat har också reelltvis många varit utlänningar, som icke kunnat slå rot i Sverige. Antalet utländska arbetstagare uppfår f.n. till ca 140 000. Av dessa utgör $\frac{2}{3}$ medborgare i de övriga nordiska länderna.

En del av våra utlänningar har haft svårigheter till en början att kunna anpassa sig och trivas, andra har icke lyckats helt någon gång. De har känt sig isolerade från umgänget med svenskar, varvid givetvis språket varit en starkt hämmande faktor, känt sig diskriminerade på arbetsmarknaden och slitna mellan att bli assimilerade i det nya landet och att bevara samhörigheten med hemlandet och den egna nationalgruppen.

I en utredning av upplysningsberedningens konsulent Inga Gottfarb pekas på särskilt tre grupper av utlänningar som kommit i kläm: de finnar som har svårt eller är ovilliga att lära sig svenska, immigrantfruarna som sitter isolerade och de invandrare som antingen kommer isolerade eller hamnar på orter, där det icke finns landsmän som kan hjälpa dem över den första svåra tiden.

Utlännings rättsställning i Sverige skiljer sig på vissa områden väsentligt från svenska medborgares. Han äger icke ovillkorlig rätt att vistas i landet och att här vinna sin utkomst. Han får icke utan särskilt tillstånd driva näring eller förvärva fast egendom. Utlänning åtnjuter vidare inte några politiska rättigheter. Bortsett från nu berörda inskränkningar kan utlänning sägas vara i huvudsak likställd med svenska medborgare i fråga om fri- och rättigheter. Han är således likställd med svensk medborgare i fråga om rätt till undervisning och utbildning, hälso- och sjukvård och sociala förmåner. Mot fri- och rättigheter svarar en rad skyldigheter som åvilar en svensk medborgare. Svenskt medborgarskap kan i regel uppnås efter ansökan, när utlänning fyllt 18 år, vistats 7 år i riket, fört en hederlig vandel samt har möjlighet att försörja sig och sin familj. Medborgare i de nordiska länderna kan beviljas naturalisation efter 5 år.

Utlänning, som vill ta arbetsanställning eller i annan egenskap än handelsresande utöva verksamhet, måste inneha arbetstillstånd. Från skyldighet att ha arbetstillstånd är befriade, bland andra, medborgare i de övriga

nordiska länderna, förutvarande medborgare i Estland, Lettland och Litauen, som innehar svenskt främlingspass, innehavare av bosättningsstillstånd och envar utlänning för anställning i husligt arbete.

Ett av de många hindren för anpassning är språket, som gör utlänningen handikappad i många sammanhang. Kunskap i svenska är därför ett villkor för att utlänning skall känna sig accepterad och likaberättigad. Försök med språkundervisning har av praktiska skäl koncentrerats till de större språkgrupperna och till flyktinggrupper som kunnat hålla samman någon tid. Men problemet är att nå helst alla, och det borde finnas möjligheter med hjälp av nya språkinläringssystem, där undervisningen sker på svenska med bildmaterial och ljudband m.m. Först då kan man nå utlänningar med skilda och mer ovanliga språk, enskilt och i mindre grupper.

Men även om språkundervisningen är viktig så är det mycket annat som en utlänning behöver ha hjälp med för att orientera sig i det nya samhället. Ett stödande av minoritetsgruppernas kulturella och nationella sammanhållning är också en hjälp till trivsel och anpassning i det nya landet.

Vår befolknings- och konjunkturutveckling pekar mot att näringslivet i framtiden kommer att vara beroende av utländsk arbetskraft. Den gör vårt land en mycket god tjänst och medverkar till höjd levnadsstandard för oss alla. Det är därför av mycket stor betydelse allt vad som görs av värdlandet för att underlätta utländsk arbetskrafts och deras familjemedlemmars anpassning.

Upplysningsberedningen inom handelsdepartementet har i en nyligen publicerad PM påtalat några av ovan nämnda anpassningsproblem, som under hösten diskuterats i dagspressen. I nämnda PM framfördes även behovet av en mångsidig och genomgripande forskning kring våra utlänningars anpassningsproblem i vårt svenska samhälls- och arbetsliv. Vi vill gärna att vårt land skall vara ett föregångsland i många avseenden, och inte minst borde det vara det då det gäller utlänningars behandling och anpassning. Det är möjligt att en sådan forskningsuppgift skulle underlätta förståelsen av nämnda problem och visa på vägar till att hjälpa våra utländska arbetstagare och deras familjer på ett bättre sätt än hitintills, även om förhållandena redan är relativt goda.

Med hänvisning till vad som anförts i motionen får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en utredning om utländska arbetstagares och deras familjers språkundervisning och anpassningsproblem i svenskt samhälle och näringsliv.

Stockholm den 20 januari 1965

Sven Nyman

Joel Sörenson

T. V. Mattsson

Harald Pettersson